

AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANI'NIN TEŐKİLATLANMASI*

Dr. Servet ALYANAK**

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiŐtir ve TÜBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** (LL.M, Mag. Iur., Ph.D), Kamu DenetçiliĐi Kurumunda görevli Hâkim, servet.alyanak@ombudsman.gov.tr

Ö Z

Son beş yıl içerisinde önemli reformlardan geçen Avrupa Birliği yargı sistemi bir bütün olarak bakıldığında gerçek bir dönüşüm yaşamıştır. Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle başlayan bu süreç içerisinde Avrupa Birliği Adalet Divanının (ABAD) organizasyonu, AB Mahkemelerinin yeniden isimlendirilmesi, Üyelerinin atanması ve Özel Mahkemelerin kurulmasına ilişkin değişiklikler önem arz eden gelişmelerdir. Bu makale, ABAD'ın işleyişine ilişkin Lizbon Antlaşması ile Adalet Divanı Statüsünde yapılan önemli değişiklikleri konu almaktadır. Makalenin birinci kısmında Avrupa Birliği yargı organlarının yeni yapısı ele alınmaktadır. İkinci kısmında Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin sayı ve nitelikleri ile diğer ilgili hususlar ele alınmıştır. Üçüncü kısımda ABAD çalışanlarının rolleri analiz edilmiştir. Dördüncü kısımda davalarla ilgilenen AB Mahkemelerinin değişik formatlarda (daireler ve genel kurul halinde) çalışması incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği Adalet Divanı, Genel Mahkeme, Personel Mahkemesi, Avrupa Birliği yargı sistemi, Lizbon Antlaşması, Adalet Divanı Statüsü.*

ORGANIZATION OF COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

ABSTRACT

The judicial system of the European Union has undergone major reforms during the last five years which viewed as a whole, constitute a real transformation. Reference can be made in this regard to the entry into force of the Treaty of Lisbon, with the resulting changes in the organisation of the Court of Justice of the European Union (CJEU), the new nomenclature of the EU Courts, appointment of its Members, and the creation of Specialised Courts. This paper considers the important changes brought by the Treaty of Lisbon and Statute of the Court of Justice to the functioning of the CJEU. In the first part of the essay, it assesses new structure of the judicial bodies in the European Union. In the second part, it evaluates the number and qualifications and other related issues of the Judges and Advocate Generals. In the third part it analyses the roles of the working staff of the CJEU. In the fourth part, it examines different formations (as chambers and full Court) of the EU Courts when dealing with the cases.

Keywords: *Court of Justice of the European Union, General Court, Personnel Court, judicial system of the European Union , Lisbon Treaty, Statute of the Court of Justice.*

GİRİŞ

Lizbon Antlaşması ve sonrasında Adalet Divanı Statüsünde yapılan yeni düzenlemeler sonucu Birliğin yargı sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Daha önce Adalet Divanına bağlı olarak kurulan Avrupa Toplulukları İlk Derece Mahkemesi (*Lizbon Antlaşması sonrası Genel Mahkeme*) bugün artık ayrı bir mahkeme niteliğindedir. Her iki yargı organı da kendi görevleri dahilinde AB Antlaşması (*ABA*) ile Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşmanın (*ABİHA*) uygulanması ve yorumlanmasında hukukun gözetilmesini sağlamaktadır.

Eski AT Antlaşması hükümlerinin ‘Mahkeme’ veya ‘Adalet Divanı’ teriminin kurumun kendisini mi yoksa en yüksek adli organı anlamında mı kullanıldığı konusunda bir karışıklık vardı. ABA’nın 19(1) maddesi bu karışıklığı ortadan kaldırdı. Avrupa Birliği Antlaşmasının 19(1) maddesine göre AB yargı kurumunun adı artık ‘Avrupa Birliği Adalet Divanı’ (*ABAD*) olarak anılacaktır.^[1] Adalet Divanı Statüsünün 1. maddesinde de benzer düzenleme yer almaktadır. Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden önceki ‘Avrupa Toplulukları Adalet Divanı’ terimi birinci sütun olan Topluluklar sütunu dışında kalan diğer iki sütunu içine almayan ve yanlış algıya yol açabileceğinden doğru değildi.^[2]

Bu makalede ABAD’ın organizasyonu, mevcut Mahkemelerin yapısı, oluşumu ve işleyişi ele alınmıştır. Çalışmada Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Personel Mahkemesinin içyapıları, buraya üyelerin seçilmesi, dairelerin oluşumu, bu Mahkemelerde çalışanların ünvan ve nitelikleri analiz edilmiştir.

[1] WÄGENBAUR Bertrand, Court of Justice of the EU, Commentary on Statute and Rules of Procedure, published by Verlag C. H. Beck, Co-published by Hart publishing and Nomos, München, Oxford, Baden, 2013, s.1.

[2] BARENTS René, “The Court of Justice After the Treaty of Lisbon”, Common Market Law Review, 2010, Cilt: 47, Sayı: 13, s. 709-728, s. 709.

I. YENİ AB YARGI DÜZENİ

I.1. ABAD'a bağlı adli organlar

Avrupa Birliği Antlaşmasının 19(1) maddesine göre AB yargı kurumu üç tane adli organdan oluşur. Bunlar, Adalet Divanı (*Court of Justice*),^[3] Genel Mahkeme (*General Court*)^[4] ve Özel (*İhtisas*) Mahkemelerdir (*Specialised Courts*).^[5] Bu üç Mahkeme bir arada Avrupa Birliği Adalet Divanının bir parçası konumundadır. Bu üç Mahkeme arasında müstakil organlararası bir ilişki yerine ABAD çatısı altında bir ilişki söz konusudur.

Lizbon Antlaşması sonrası Avrupa Birliği İlk Derece Mahkemesinin adı 'Genel Mahkeme' olmuştur. Bu değişiklik yalnız yetkilerindeki genişlemeyi göstermekle kalmaz, aynı zamanda tıpkı Personel Mahkemesine^[6] (*Civil Service Tribunal*) benzer yargısal kurulların (*Judicial Panels*) kararlarıyla ilgili bir temyiz mahkemesi görevi üstlenir. Yargısal kurullar da Özel Mahkemelere dönüştürülmüştür. Söz konusu yargısal kurulların artık özel mahkemeler kategorisinde görülerek mahkeme olarak nitelendirilmeleri önemli bir gelişme olarak görülmüştür. Özel Mahkemeler Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Konseyinin olağan yasama usulüne göre kabul edilecek bir Tüzük ile kurulur.^[7]

'Adalet Divanı' ve 'Genel Mahkeme' terimlerine ilişkin önemli bir itiraz, Avrupa Birliğinin adli organları olarak anlaşılmasının net olmamasıdır. 'Genel Mahkeme' konusunda 'Avrupa Birliği' ibaresi eklentisi yapılarak sorunu aşmak mümkündür ama aynısının 'Adalet Divanı' adına eklenmesi, kurumun tümü ile en yüksek adli organı arasındaki karışıklığın sürmesine neden olabilir. Ayrıca, gerek eski versiyonunda gerek yeni versiyonunda 'Adalet Divanı' adı belirsizlik yaratmaktadır çünkü mahkemenin yargıçlara mı yoksa yargıçlara ve Hukuk Sözcülerine mi (*Advocates General*) karşılık geldiği muğlak kalmıştır. ABA'nın 19(2) maddesine göre Adalet Divanı, her üye devletten bir Yargıçtan oluşur ve Adalet Divanına Hukuk Sözcüleri yardımcı olur.

Yeni adlandırmaya bağlı olarak yargı kurumunun iç yapısına dair sorunların henüz çözüme kavuşturulamadığı söylenebilir. İlk bakışta AB Antlaşmasının

[3] ABİHA'nın 251-253. maddeleri arası.

[4] ABİHA'nın 254. maddesi.

[5] ABİHA 257. maddesi. Avrupa Birliği Personel Mahkemesi şimdiye kadar Divanın tek özel (*ihtisas*) mahkemesidir.

[6] AB Bakanlar Konseyinin 02.11.2004 tarihli kararı ile Uzmanlık Mahkemelerinin oluşturulması düşüncesinin ilk örneği olan Personel Mahkemesi kurulmuş olup, bu Mahkeme Avrupa Birliği çalışanları ile Avrupa Birliği arasındaki uyumsuzluklar hakkında karar vermek ve bu konuda Avrupa Toplulukları İlk derece Mahkemesine yardım etmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu Mahkeme yedi Yargıçtan oluşmaktadır.

[7] PIRIS Jean-Claude, *The Lisbon Treaty A Legal and Political Analysis*, 1. Baskı, Cambridge University Press, 2010, s. 232.

19(1) maddesi, kurumsal olarak yargı idaresinin Adalet Divanı ve Genel Mahkemenin ortak konusu olduğu şeklinde bir izlenim yaratmaktadır. Ama yeni Mahkeme Statüsü (*Statute of the Court*), gerek kurumun idaresinin gerekse diğer AB kurumları ile yargısal olmayan ilişkilerinin Adalet Divanının münhasır bir meselesi olarak durduğunu net bir şekilde gösterir.^[8]

Avrupa Birliği Adalet Divanının işleyişi ve faaliyetleriyle ilgili hükümlerin yer aldığı hukuki metinlerden başlıcası AB Antlaşması ile Avrupa Birliğinin işleyişine Dair Antlaşmadır. Bu Antlaşmalar dışında, AB Adalet Divanının Statüsüne İlişkin Protokol ve Adalet Divanı Yargılama Usul Kuralları da Adalet Divanının işleyişinin ve faaliyetlerinin yer aldığı önemli hukuk metinleridir. Adalet Divanı Statüsüne İlişkin Protokol kurucu Antlaşmalarda değişiklik yapan bütün Antlaşmalarda birçok değişikliğe uğramıştır. ABİHA'nın 281. maddesine göre, Statü üzerindeki değişiklikler olağan yasama usulüne tabi olup bunun sonucunda Avrupa Parlamentosu ve nitelikli çoğunluk oylaması ile kabul edeceği Konseyin ortak kararına bağlanmıştır. Yargılama Usul Kuralları değişikliği ise yine Konsey tarafından oy çokluğu ile gerçekleştirilebilecektir.^[9]

ABİHA'nın 281. maddesinde Avrupa Birliği Adalet Divanının Statüsünün ayrı bir protokol ile belirleneceği ifade edilmiştir. ABİHA ve AB Antlaşmasına ekli 3 No'lu Protokolde Avrupa Birliği Adalet Divanının Statüsü yer almaktadır.^[10] Bu protokolde kurumun ve adli organlarının organizasyonları ve prosedürel özellikleri detaylı şekilde ele alınmıştır.

I.2. Adalet Divanı

Adalet Divanı her bir üye devletin gönderdiği birer Yargıç olmak üzere toplam 28 Yargıçtan oluşur. Adalet Divanı aşağıda belirtildiği üzere daireler halinde çalışır. Adalet Divanı içerisinde belli dava ve konular üzerine ihtisaslaşmış daireler yoktur. Bununla birlikte, AB Antlaşmasının 19(1) maddesinde özel ihtisas mahkemelerinin (*Personel Mahkemesi gibi*) ABAD çatısı altında kurulmasına cevaz verilmiştir. 'Mahkeme' terimi bazen ABAD çatısı altında yukarıda bahsedilen üç yargı kurumunun tümü için veya her biri için ortak bir ifade olarak kullanılmasının yanı sıra bu yargı kurumları içerisindeki müstakil Üç veya Beş Yargıçlı Daireler ile Büyük Daire ve Genel Kurulu temsilen de kullanılmaktadır.^[11]

Adalet Divanının baktığı davalar özetle şunlardır.

[8] BARENTS René, s. 710.

[9] PIRIS Jean-Claude, s. 233-234.

[10] OJ 2008 C115/210.

[11] WÄGENBAUR Betrand, s. 215.

- İmzalanacak uluslararası antlaşmalarla ilgili Divanın Görüş belirtmesi. ABİHA'nın 218. maddesine göre, Divan AB'nin yapacağı bir anlaşmanın, Antlaşmaların hükümlerine uygun olup olmadığı, AB'nin veya AB kurumlarının böyle bir anlaşma yapmaya yetkili olup olmadıkları hakkında görüş bildirmektedir.
- AB Komisyonunun ABİHA'nın 258. maddesi uyarınca bir üye devletin işlem veya eyleminin Topluluk hukukuna uygun olmaması sebebiyle Adalet Divanına açılacak ihlal davası. Bir üye devletin başka bir üye devlet aleyhine ABİHA'nın 259. maddesi uyarınca bir başka üye devletin işlem veya eyleminin Topluluk hukukuna uygun olmaması sebebiyle Adalet Divanına açılacak ihlal davası.
- ABİHA'nın 267. maddesine göre, Ulusal Mahkemelerce Avrupa Birliği Adalet Divanına Antlaşmaların yorumu ile Birlik kurum, organ, ofis veya ajansların tasarruflarının geçerliliği ve yorumuyla ilgili ön karar başvurusunda bulunulması.
- Bir üye devletin ABİHA'nın 265. maddesi uyarınca AB Parlamentosu ve/veya Konseye karşı müstakil veya birlikte açtığı hareketsizlik davaları. ABİHA'nın 331. maddesi kapsamında kalan işlem ve eylemleriyle ilgili AB Komisyonun hareketsiz kalması nedeniyle bir üye devletin Komisyon aleyhine açtığı hareketsizlik davası,
- Adalet Divanı Statüsünün içerisinde serpiştirilen bazı hükümlerle Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin dokunulmazlığının kaldırılması, görevden yoksunluk, bazı kazançlardan mahrum bırakılması gibi durumlar hakkında karar verilmesi.
- Adalet Divanı Statüsünün 51. maddesi uyarınca bir üye devletin ABİHA'nın 263. maddesine göre AB Parlamentosu ve/veya Konseyin müstakil veya birlikte çıkardıkları tasarrufları aleyhine açtığı iptal davaları ile ABİHA'nın 331. maddesi uyarınca AB Komisyonu tarafından kabul edilen tasarruflar aleyhine açılan iptal davaları. Bununla birlikte bir üye devlet tarafından açılan iptal veya hareketsizlik davaları eğer;
 - Konseyin ABİHA'nın 108. maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü bendi dahilinde açılan bir kararı aleyhinde ise,
 - ABİHA'nın 207. maddesi kapsamında ticaretin korunması amacıyla kabul edilen tedbirlerle ilgili Tüzük uyarınca Konsey tarafından kabul edilen tasarruflara karşı açılmışsa,

- ABİHA'nın 291. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Konseye tanınan yetkilere istinaden Konseyin kabul ettiği tasarruflar aleyhinde açılmışsa,

bu istisnai durumlarda davacı bir üye devlet olsa da bu yöndeki iptal ve hareketsizlik davalarına Genel Mahkeme bakmaya yetkilidir.

ABİHA'nın 258. maddesi uyarınca Komisyon tarafından AB hukukunun ihlali nedeniyle üye devletler aleyhine açılan ihlal davaları ile ABİHA'nın 259. maddesi uyarınca bir üye devlet tarafından AB hukukunun ihlali nedeniyle diğer bir üye devlet aleyhine açılan ihlal davaları^[12] ve Genel Mahkemenin Personel Mahkemesi kararlarına karşı yapılan temyiz incelemesi ile sözleşme dışı sorumluluk^[13] açısından Adalet Divanının münhasır yargı yetkisi vardır.

Adalet Divanı üyelerinin seçimi, görev süreleri, görevlerine son verilmesi, istifa etmeleri, dokunulmazlıklarının kaldırılması gibi konular ile Adalet Divanında çalışan Hukuk Sözcüleri ile diğer personel ve Divanın teşkilat yapısı ile işleyişi hakkında aşağıda detaylı bilgi aktarılmıştır.

1.3. Genel Mahkeme

AB Antlaşmasının 19(2) maddesine göre Adalet Divanı her üye ülke için bir Yargıç olacak şekilde oluşturulurken Genel Mahkeme aynı üye devletler için en az birer Yargıçtan oluşur. Genel Mahkeme toplam 28 Yargıçtan oluşur. Avrupa Konvansiyonu Tartışma Grubunun Adalet Divanındaki üye sayılarının yeterli olduğu görüşünü müteakip, Konvansiyon ve Hükümetlerarası Konferans eski düzenlemeyi muhafaza etmeye karar verdi.^[14] Bu Mahkeme üyelerinin seçimi Adalet Divanı üyelerinin seçimi ve atanmasıyla aynı usule tabidir.

Adalet Divanından farklı olarak Genel Mahkemede sürekli görev yapan Hukuk Sözcüleri olmadığından istisnai durumlarda Genel Mahkeme Yargıçlarından birisi davaya ilişkin olarak Hukuk Sözcüsü sıfatıyla görevlendirilebilir. Hukuk Sözcüsü olarak görevlendirilmiş Yargıcın bu uyumsuzluğa dair karar sürecine katılması söz konusu olamaz.^[15] Genel Mahkemede (*Avrupa Toplulukları İlk Derece Mahkemesinde*) bir Yargıcın Hukuk Sözcüsü olarak görevlendirilmesi ancak Mahkemenin ilk yıllarında söz konusu olmuştu. Uzun bir süredir Avrupa

[12] ABİHA'nın yeni 259. madde düzenlemesi için bkz. PETRAŠEVIĆ Tunjica, DADIĆ Marina, "Infremgement Procedures Before the Court of Justice of the EU", 2013, Pravni Vjesnik, Cilt: 29, Sayı: 1, s. 77-98.

[13] ABİHA'nın 268 ve 340. maddeleri doğrultusunda ABAD Birlik, kurumlarının veya memurlarının görevlerini yerine getirirken neden oldukları zararların tazmini ile ilgili uyumsuzluklara bakmaya yetkilidir.

[14] BARENTS René, s. 712.

[15] ÖZKAN SUNGURTEKİN Meral, Avrupa Birliği/Avrupa Topluluğu Usul Hukukuna Giriş, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s.48.

Toplulukları İlk Derece Mahkemesinde (*Genel Mahkemede*) bir Yargıcın Hukuk Sözcüsü olarak görevlendirilmesine rastlanılmamaktadır.^[16]

Genel Mahkemeler de aşağıda Adalet Divanı için izah edildiği üzere daireler şeklinde çalışır. Dairelerin teşekkülü, dava açılması, davanın karara bağlanması ve yargılama süreciyle ilgili diğer hususlar Genel Mahkemeye ait Yargılama Usul Kurallarında belirtilmiştir. Yargıç ve Hukuk Sözcüleriyle ilgili Adalet Divanı Statüsü bu Mahkeme için de geçerlidir. Genel Mahkemenin ayrı Yargılama Usul Kuralları vardır. Genel Mahkemenin kalem hizmetlerini yürüten ayrı bir Başkanlık vardır. Gerekli durumlarda Adalet Divanı teşkilatından da faydalanılabilir.

Önceleri, İlk Derece Mahkemesi adıyla işlev gören Genel Mahkeme, karmaşık maddî olayları içeren davaları karara bağlayan, sınırlı yetkilere sahip bir yargı organı iken günümüzde Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle Genel Mahkemenin yetkileri önemli ölçüde artmıştır. ABİHA'nın 256(1) maddesi uyarınca, Genel Mahkeme ihtisas mahkemesinin ve Adalet Divanının bakmaya yetkili olduğu davalar hariç, ABİHA'nın 263, 265, 268, 270 ve 272. maddelerde belirtilen davalara ilk derece mahkemesi olarak bakmaya yetkilidir. Statü, Genel Mahkeme'ye, diğer davalara da bakma yetkisi verebilir. Bu düzenleme uyarınca Genel Mahkemenin baktığı davalar özetle şunlardır.

- ABİHA'nın 263. maddesi uyarınca, herhangi bir gerçek veya tüzel kişinin kendisine yöneltilen veya kendisini doğrudan ve bireysel olarak ilgilendiren tasarruflar ile kendisini doğrudan ilgilendiren ve uygulama önlemi gerektirmeyen düzenleyici tasarruflara karşı açtığı iptal davaları.^[17] Ayrıca davacı bir üye devlet de olsa yukarıda izah edilen istisnai durumlarda iptal davasına Genel Mahkeme bakar.
- ABİHA'nın 265. maddesi uyarınca açılan hareketsizlik davaları. ABİHA'nın 265. maddesi uyarınca, Birlik organ, ofis veya ajanslarının koşulları oluştuğu halde Antlaşmalara aykırılık teşkil edecek şekilde harekete geçmezse, hareketsiz kalmalarına karşı hareketsizlik davası açılabilir.
- ABİHA'nın 268. maddesi uyarınca açılan tazminat davaları. Bu davalar, AB kurumlarının veya memurlarının görevlerini yerine getirirken neden oldukları zararları organları ve çalışanlarının sebebiyet verdiği zararlardan ötürü söz konusu olan tazminat davalarıdır.

[16] WÄGENBAUR Bertrand, s. 148.

[17] Lizbon Antlaşması sonrasında ABİHA'nın 263(4) hükmüyle ilgili analiz için bkz. PEERS Steve & COSTA Marios, "Judicial Review of EU Acts after the Treaty of Lisbon; Order of 6 September 2011, Case T-18/10, Inuit Tapiriit Kanatami and Others v. Commission & Judgment of 25 October 2011, Case T-262/10 Microban v. Commission", *European Constitutional Law Review*, 2012, Cilt.: 8, Sayı:1, s. 82–104.

- AB'nin yapmış olduğu ve açıkça ABAD'a yargı yetkisinin öngörölmüş olduğu sözleşmeler nedeniyle açılan davalar. ABİHA'nın 272. maddesine göre, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Birlik tarafından veya Birlik adına yapılan bir kamu hukuku veya özel hukuk sözleşmesinde yer alan bir tahkim şartı uyarınca karar verme yetkisine sahiptir.
- Personel Mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı hukuki meselelerle sınırlı olmak üzere yapılan temyiz başvuruları.

Göröldüğü üzere Adalet Divanı ile Genel Mahkemenin iptal davaları, hareketsizlik davaları ve ön karar başvuruları açısından başvuru sahibinin hukuksal statüsü ve dava konusuna göre paylaşılmış yargı yetkisi söz konusudur. ABİHA'nın 256. maddesinin 3. fıkrasının 3. bendi uyarınca Genel Mahkemeye Adalet Divanı Statüsü ile belirli konular açısından yetki tanınmadığı sürece Adalet Divanı ön karar başvuruları açısından yetkili Mahkemedir. Şimdiye kadar Genel Mahkemeye belirli konularda ön karar davalarına bakmak üzere Adalet Divanı Statüsünde yapılan bir düzenlemeyle herhangi bir yetki tanınmış da değildir.^[18] Genel Mahkemenin verdiği kararlara karşı kararın tebliğinden itibaren iki aylık süre içerisinde Adalet Divanına yalnızca hukukî bakımdan temyiz yapılabilir.^[19] Adalet Divanı Genel Mahkemenin kararını bozabilir ve tekrar karar verilmek üzere Genel Mahkemeye gönderir. Genel Mahkeme Adalet Divanının kararıyla bağlıdır. Bazı durumlarda ise bozma üzerine Genel Mahkemeye göndermek yerine Adalet Divanı davayla ilgili kendisi karar verir.

1.4 Özel Mahkemeler (*Personel Mahkemesi*)

Özel Mahkemeler, belli bazı konu ve sektörler açısından ilk derece yargı yetkisi tanınması düşünölmüş mahkemelerdir. Şu anda Personel Mahkemesi dışında uzmanlaşmış başkaca bir Mahkeme bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği Personel Mahkemesi, AB Bakanlar Konseyinin 02.11.2004 tarihli kararıyla kurulmuş ve Avrupa Toplulukları İlk Derece Mahkemesinin bir Dairesi olarak uygulamaya geçirilmiştir. ABİHA'nın 270. maddesi uyarınca; Avrupa Birliği Adalet Divanı, Birlik Memurlarının Statüsü ve Birliğin Diğer Görevlilerinin İstihdam Koşulları ile belirlenen sınırlar ve şartlar dahilinde, Birlik ile çalışanları arasındaki her türlü uyuşmazlığa bakmaya yetkilidir. Buradaki Birlik çalışanlarından kasıt Birlik resmi memurlarının yanı sıra belirli veya belirsiz süreli sözleşmelerle çalışan kişiler ve geçici personeli de kapsar.^[20] Personel Mahkemesinin yargı yetkisi, AB Konseyi ve Komisyonu çalışanlarının

[18] WÄGENBAUR Bertrand, s. 147.

[19] Adalet Divanı Statüsü 56 ve 58. maddeler.

[20] WÄGENBAUR Bertrand, s. 186.

yanı sıra hukuken tüzel kişiliği olan AB Ajans ve kurumlarında çalışan kişilerle ilgili personel uyumsuzluklarını da içine alır.

Personel Mahkemesi AB çalışanlarının hukuki sorunlarıyla ilgili açılan davalarda yargı yetkisi sahibiyken resmi bir görevlinin 1049/2001 sayılı Tüzük uyarınca bazı evraklara ulaşması amacıyla açılan davalar açısından ise Genel Mahkemenin yargı yetkisi söz konusudur.^[21]

Bu Mahkeme görev süreleri altı yıl olan yedi yargıçtan oluşmaktadır. Personel Mahkemesinde Yargıç sayısı için ABAD içerisindeki genel kural olan her üye devletin Mahkemelerde bir Yargıç ile temsili uygulamasının aksine yedi Yargıç çalışmaktadır. Adalet Divanından gelecek talep üzerine bu sayı Konseyin nitelikli çoğunlukla alacağı kararla artırılabilir. Personel Mahkemesinin Yargıçları da diğer Adalet Divanı ve Genel Mahkemeden farklı olarak Konseyce oybirliğiyle atanmaktadır. Bu Mahkeme üyelerinin seçimi için Konsey eski Divan üyeleri ile yeteneğiyle tanınmış hukukçular arasından seçilen yedi kişilik bir komite belirlenir. Bu komite Personel Mahkeme Yargıçlığı için başvuru yapan kişilerle ilgili Konseye kendi mütalaasını da içeren bir görüş bildirir. Konsey oybirliğiyle bu Mahkeme üyelerini atar. Yargıçlar kendi aralarından Personel Mahkemesi Başkanını üç yıl için seçerler, yeniden seçilebilmek de mümkündür.

Personel Mahkemesinin iş yükü düşünüldüğünde 2008 yılında 111 yeni dava açılmışken 2009 yılında 113 yeni dava açılmışken 2010 yılında 139 dava 2011 yılında 159 yeni dava ve 2012 yılında da 178 yeni dava açılmıştır.^[22] Bu veriler doğrultusunda Personel Mahkemesindeki iş yüküne bakıldığında Mahkemenin Yargıç sayısının her üye devlete bir Yargıç sayısı düşecek şekilde düzenleme yapılmasının gereği yoktur.

Yargıç ve Hukuk Sözcüleriyle ilgili Adalet Divanı Statüsü bu Mahkeme için de geçerlidir. Personel Mahkemesinin ayrı Yargılama Usul Kuralları vardır. Bu Mahkeme kararlarına karşı kısmen veya tamamen talepleri reddedilmiş olan taraf kararın tebliğinden itibaren iki aylık süre içerisinde Genel Mahkemeye temyiz yapabilmektedir.^[23] Üye devletler ve AB organları, verilen karar kendilerini doğrudan etkilemekteyse temyiz başvurusuna müdahil olarak dahil olabilirler.

Bir dava dilekçesi hataen Adalet Divanına veya Genel Mahkemeye ya da Personel Mahkemesine verilmişse bu Mahkemeler yapacakları inceleme neticesinde yetkili olmadıkları kanaatine varırlarsa yetkili Mahkemeye havale ederler.^[24]

[21] WÄGENBAUR Bertrand, s. 146.

[22] ABAD 2012 yılı raporu s.229.

[23] Adalet Divanı Statüsünün 1 No'lu Personel Mahkemesiyle ilgili 9. maddesi.

[24] ÖZKAN SUNGURTEKİN Meral, s.54.

II. DİVAN YARGIÇLARI İLE HUKUK SÖZCÜLERİ

II.1. Divan üyelerinin sayısı ve üyelerin belirlenmesi

Yukarıda da aktarıldığı üzere Avrupa Birliği Antlaşmasının 19(2) maddesine göre Adalet Divanı her üye ülke için bir yargıç olacak şekilde oluşturulurken Genel Mahkeme aynı üye devletler için en az birer yargıçtan oluşur. Her ülkeden bir yargıcın bulunması hem mahkemenin yapısını hem de kabul edilen çözümü zenginleştirmektedir.^[25] Üye devletler Adalet Divanına genellikle akademik kariyer yapmış kişileri bu görev için tercih etmektedirler.

AB resmi kurumlarında memur statüsünde çalışmak açısından uygulanan AB vatandaşı olma kriteri ABAD memurları açısından da söz konusudur. Bununla birlikte Adalet Divanı ve Genel Mahkeme Yargıçlığı için AB vatandaşı olma şartı söz konusu değilken Personel Mahkemesi Yargıçlığı için Adalet Divanı Statüsünün Personel Mahkemesiyle ilgili 1 No'lu Ekinin 3(2) maddesi uyarınca böyle bir koşul vardır. Bununla birlikte üye devletler Adalet Divanı ve Genel Mahkeme Yargıçlığı için hep kendi ülke vatandaşlarından yana tercih kullanmışlardır.^[26]

Avrupa Birliği Antlaşmasının 19(2) maddesi üye ülke hükümetlerinin ortak mutabakatıyla Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin atanma prosedürlerini belirler. Her bir üye devlet Adalet Divanı ile Genel Mahkeme içerisinde yer alacak Yargıç ve Hukuk Sözcülerini ABİHA'nın 253(1)^[27] ve 254(2)^[28] maddeleri uyarınca kendileri seçer.^[29] Buna göre, Adalet Divanı Yargıçları ve Hukuk sözcüleri ile Genel Mahkeme Yargıçları, bağımsızlıkları şüphe götürmeyen ve kendi ülkelerinde yüksek yargı makamlarına atanmak için gerekli niteliklere sahip kişiler veya yetkinlikleri kabul edilmiş hukukçular arasından seçilirler. Üye devlet hükümetlerinin mutabakatıyla altı yıl için atanırlar. Görev süresi dolan Yargıçlar

[25] PIRIS Jean-Claude, s. 233.

[26] WÄGENBAUR Betrand, s. 188.

[27] ABİHA'nın 253(1) maddesine göre; "Adalet Divanı yargıçları ile Hukuk sözcüleri, bağımsızlıkları şüphe götürmeyen ve kendi ülkelerinde en yüksek yargı makamlarına atanmak için gerekli niteliklere sahip kişiler veya yetkinlikleri kabul edilmiş hukukçular arasından seçilirler; üye devlet hükümetlerinin mutabakatıyla, 255. maddede belirtilen komiteye danışıldıktan sonra, altı yıllık bir süre için atanırlar".

[28] ABİHA'nın 254(2) maddesine göre; "Genel Mahkeme üyeleri, bağımsızlıkları şüphe götürmeyen ve yüksek yargı makamlarına atanmak için gerekli niteliklere sahip kişiler arasından seçilir. Üyeler, üye devlet hükümetlerinin mutabakatıyla, 255. maddede belirtilen komiteye danışıldıktan sonra, altı yıllık bir süre için atanırlar. Üyeler, her üç yılda bir kısmi olarak yenilenir. Görevi sona eren üyeler yeniden atanabilirler"

[29] Özel Mahkeme üyeleri açısından ise ABİHA'nın 257(4) maddesinde ayrı bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre; "İhtisas mahkemesi üyeleri, bağımsızlıkları şüphe götürmeyen ve yargı makamlarına atanmak için gerekli niteliklere sahip kişiler arasından seçilir. Üyeler, Konsey tarafından oybirliğiyle atanır".

ve Hukuk Sözcüleri yeniden atanabilirler. Üyeler ve Hukuk Sözcüleri her üç yılda bir kısmi olarak yenilenir.^[30] Yenilenebilir altı yıllık görev sistemine dayalı Lizbon Antlaşması öncesi mevcut sistem aynen devam etmiştir. Uygulamaya bakıldığında Divan üyelerinin çoğunluğu ikinci dönem yeniden atanmıştır.

Bir ihtisas mahkemesi olan Personel Mahkemesinin yedi üyesini ise AB Konseyi seçmektedir. ABAD'a bu şekilde atanan Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin görev süreleri sona ermeden kendilerini seçen üye devlet veya Konsey atama işlemini geri alamaz.^[31]

Adalet Divanı Statüsünde Yargıçların görevleriyle ilgili ayrı bir bölüm veya kısım yer almamaktadır. Bu konu Statünün değişik hükümleri içerisinde serpiştirilmiştir. Yargıçların görev süreleri üye devletlerin ulusal mahkemelelerinde görev yapan Yargıçlar gibi uzun tutulmamıştır. Adalet Divanı Yargılama Usul Kurallarının birinci bölümün 3. maddesinde Yargıçların görev süresinin, tayin belgesinde belirtilen tarihte başladığı, bu belgede herhangi bir tarihin belirtilmemesi halinde ise belgenin ABRG'de yayımı tarihinde başladığı hükme bağlanmaktadır.^[32]

Üye devlet hükümetlerinin 253 ve 254. maddelerde belirtilen atamaları yapmasından önce, adayların Adalet Divanı ve Genel Mahkeme Yargıçlığı ve Hukuk Sözcülüğü görevlerini yerine getirme bakımından yeterli olup olmadıkları konusunda görüş vermek üzere bir komite kurulur. Komite, Adalet Divanının ve Genel Mahkemenin eski üyeleri, ulusal yüksek mahkeme üyeleri ve yetkinliği kabul edilmiş hukukçular arasından seçilen ve biri Avrupa Parlamentosu tarafından önerilen yedi kişiden oluşur. Konsey, komitenin çalışma kurallarını belirleyen bir karar ve komite üyelerinin atanmasına ilişkin bir karar kabul eder. Konsey, Adalet Divanı Başkanının inisiyatifi üzerine hareket eder.^[33] Adalet Divanı Başkanının talebi üzerine Konsey bu komitenin oluşumu ve işleyişine ilişkin bir karar alır.

Sonuç olarak ABİDA'nın 255. maddesine göre üye devletlerin hükümetleri bu atamaları yapmadan önce kişilerin söz konusu görevleri yerine getirmeye uygun olup olmadığı konusunda görüş bildirmesi gerekmektedir. Bu bir nevi filtre mekanizması olmaktadır. Konseyin 2010 yılında bu yönde aldığı kararlara^[34] göre, adaylar özel olarak bu komiteye çıkarlar ve komite üyeleri

[30] Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşmanın 253 ve 254. maddeleri.

[31] WÄGENBAUR Betrand, s. 20.

[32] Yargılama Usul Kuralları madde 3.

[33] Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşmanın 255. maddesi.

[34] Council Decision of 25 February 2010 relating to the operating rules of the panel provided for in Article 255 of the Treaty on the Functioning of the European Union (2010/124/EU) OJ L (50/18) 27.02.2010. Council Decision of 25 February 2010 appointing the members of the panel provided for in Article 255 of the Treaty on the Functioning of the European Union (2010/125/EU) OJ L (50/20) 27.02.2010.

düşüncelerini kamera kaydı altında belirtirler. Komite görüşünü dayandırdığı gerekçelerle birlikte üye ülke hükümetlerinin temsilcilerine görüşünü sunar. Komite yalnızca görüş bildirdiğinden herhangi bir adayla ilgili olumsuz yönde görüş bildirmesi üye ülkeler için bağlayıcı değildir. Burada esas sorun ulusal düzeyde yapılacak seçim yönünden ABİHA'nın 253 ve 254. maddelerinde seçilecek kişilerin vasıfları dışında belirtilen bir prosedür olmamasıdır. Son olarak bu yenilik, ulusal düzeyde adayların atanmasına yönelik prosedürün eksikliğine çare olması biraz zor görünmektedir.^[35]

Yargıçların yemin etmesi

Adalet Divanı Yargılama Usul Kurallarınının 4. maddesinde ise, Yargıcın görevine başlamadan önce yapacağı yemini düzenlemektedir. Adalet Divanı Statüsünün 2. maddesine göre, Yargıçlar Adalet Divanınının açık oturumunda, görevini vicdanına dayanarak tarafsız bir şekilde yerine getireceği ve Mahkeme müzakerelerinin gizliliğini koruyacağına dair yemin eder. Müzakerelerin gizliliği gerek devam eden gerek sona eren davalar ile ilgili Yargıcın şahsen katıldığı veya bilgi sahibi olduğu davalar açısından söz konusudur.^[36]

Yargıçların kıdemi

7. madde ise, Yargıçların ve Hukuk Sözcülerinin kıdem sıralamasınının ABAD işe başlangıç tarihlerine göre belirleneceğini hükme bağlamaktadır. Eşit kıdem halinde ise öncelik yaşa göre belirlenecektir. Ayrıca yeniden Divana seçilen kişinin kıdemi açısından önceki işe başlangıç tarihinin esas alınacağı belirtilmiştir.^[37]

Yargıçların istifa etmesi

Yargıçların ve Hukuk Sözcülerinin seçilmesi akdi bir işlem (*sözleşme işlemi*) olmaması nedeniyle istifaları da belli bir prosedürü gerektirir. İstifa tamamen o kişinin bireysel bir tasarrufu olup üye devletler bu konuda söz konusu Yargıca veya Hukuk Sözcüsüne herhangi bir öneri veya telkinde bulunamaz, zorlayamaz. Yargıç veya Hukuk Sözcülerinin istifa hadisesi de çok nadiren vuku bulmuştur. İstifanın yazılı yapılması gerekmekte birlikte herhangi bir neden veya gerekçe içermesi şart değildir. Bununla birlikte istifa eden Yargıç veya Hukuk Sözcüsü kendisi yerine yenisi seçilip göreve başlayana kadar görevine devam eder.^[38]

[35] BARENTS René, s. 713.

[36] ÖZKAN SUNGURTEKİN Meral, s. 56.

[37] Yargılama Usul Kurallarınının 7. maddesi.

[38] Adalet Divanı Statüsü 5(3) maddesi. WÄGENBAUR Betrand, s. 21.

Yargıçların azli

Adalet Divanı Statüsü, Divan üyeleri ile diğer personelle ilgili çoğu uluslararası mahkemelerde olduğunun aksine disiplin soruşturması ve idari yaptırımlar konusunda hükümler içermez. Bununla birlikte, Divan üyeleri ile Hukuk Sözcülerine tatbik edilme imkanı olan Statünün 6. maddesinde görevden yoksunluk ile emekli aylığı ve diğer avantajlardan mahrum bırakılmaya ilişkin düzenleme vardır. Ancak şimdiye kadar AB hukukunda böyle bir durumla karşılaşılmamıştır.^[39]

Bu yaptırımlar, bir Yargıç veya Hukuk Sözcüsünün gerekli koşulları artık taşımadığı veya göreviyle ilgili yükümlülükleri yerine getirmediği anlaşılırsa Adalet Divanı üyelerinin oybirliği ile söz konusu Yargıç veya Hukuk Sözcüsünün de katılmadığı bir oturumda karara bağlanır. Eğer ilgili Yargıç Genel Mahkeme veya Personel Mahkemesinin bir üyesi ise bu Mahkemelerin de görüşüne başvurulur. Seçilme kriterleriyle ilgili söz konusu Yargıçın artık bağımsızlığının şüphe götürür bir hal alması halinde görevden yoksun bırakma yaptırımı uygulanabilir. Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin muhtelif görevlerinin olduğu düşünüldüğünde görevden yoksun bırakılma kararı açısından burada gerçekten ciddi bir yükümlülüğün ihlal edilmiş olması gerekmektedir.

Adalet Divanı Yargılama Usul Kurallarının 6. maddesi, Divanın bir Yargıçının veya Hukuk Sözcüsünün yükümlülüklerini artık yerine getirememesi nedeniyle, Başkanın, ilgili Yargıç, Hukuk Sözcüsünü açıklamalarını yapmaya davet edeceği ve Divanın bu kişinin yokluğunda karar vereceğini hükme bağlamaktadır. Oybirliği koşulunun aranması da bu konuda Adalet Divanı içerisinde 28 Yargıç ile 8 Hukuk Sözcüsünün mevcudiyeti düşünüldüğünde toplam 36 kişinin bu yaptırımlar için bir konsensüs sağlaması oldukça zordur.

Görevden yoksunluk kurumsal olarak yargı düzeninin iyi işlenmesini hedefleyen bir tedbir iken emekli aylığı veya diğer avantajlardan mahrumiyeti içeren parasal yaptırımlar nitelik olarak şahsi disiplin tedbirleridir. Adalet Divanının Divan üyeleri ve Hukuk Sözcüleriyle ilgili görevden yoksun bırakmayla ilgili yetkisi aynı şekilde AB Komisyonu ve Sayıştay üyeleri ile AB Ombudsmanı için de geçerlidir.

Yargıçların davaya bakamaması

Adalet Divanı Statüsünün 18. maddesi Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin davaya bakmaktan yasaklı olması, çekilmesi ve reddini düzenlemektedir. Buna göre, daha önce davanın taraflarından birisinin danışmanı, temsilcisi veya avukatı olarak katıldıkları ya da soruşturma üyesi veya mahkeme üyesi sıfatıyla hakkında karar

[39] WÄGENBAUR Betrand, s. 22-23.

tesis ettikleri hiçbir uyumsuzluğun çözümünde, Yargıç ve Hukuk Sözcüsü olarak görev almaları mümkün değildir. Yargıç veya Hukuk Sözcülerinden birisi özel bir nedenden dolayı bir sorunun çözümlenmesine veya kararına katılamayacağı kanaatindeyse Divan Başkanına bu durumu iletir. Başkan da bu Yargıç veya Hukuk Sözcüsünün söz konusu dava ve karara katılamayacağı kanaatindeyse bu hususu söz konusu Yargıç veya Hukuk Sözcüsüne bildirir. Bu düzenlemelerin uygulanmasında herhangi bir sorun çıkması halinde Adalet Divanı bu sorunu çözer.^[40] Burada sorundan kasıt söz konusu Yargıcın belli bir davada hukuken görev almasını engelleyecek bir durumun olup olmadığı konusunda bir ihtilaf yaşanması, o Yargıcın bu durumu kabul etmemesi hallerinde Divan Başkanı konuyu Adalet Divanına çözümlenmesi için götürür.^[41]

Davanın taraflarından birisi Divanın veya dairelerin oluşumuyla ilgili bir Yargıcın vatandaşlığı nedeniyle değişiklik talep edemez. Ayrıca dava taraflarından birisi, Mahkeme üyelerinden hiçbirisinin kendi vatandaşlığına mensup olmaması nedeniyle de Divan üyeleriyle ilgili değişiklik talebinde bulunamaz. ABAD Yargıçları vatandaşı oldukları üye devletin çıkarlarını temsil etmezler. Bu yüzden görülecek bir davada hukuki geçmişi Belçikalı bir Yargıcın bulunmasını isteme^[42] veya davanın görüleceği dairede Lüksemburg'lu bir Yargıç bulunmamasını isteme^[43] geçerli bir talep değildir. Bu yüzden hiç kimse vatandaşlığından dolayı doğrudan veya dolaylı olarak ayırımçı bir muameleye tabi tutulmamalıdır. Ayrıca dava taraflarından birisinin üye devletlerden birisi olması halinde dava için görevlendirilecek Raportör Yargıcın bu devletin vatandaşlığına tabi olmaması gerekir.^[44] Adalet Divanı, Yargıçların tarafsızlığı ile mesleki tutum ve davranışlarıyla ilgili uyulması gereken bir takım davranış kuralları kabul etmiştir.^[45]

Dava taraflarından birisi eğer bir Yargıcın veya Hukuk Sözcüsünün davayla ilgili ön-yargı sahibi olduğu ve tarafsızlığını yitirdiği kanaatindeyse bunu somut delillerle ispat etmesi gerekir. Tarafların bu yöndeki iddialarını objektif vakıalarla ispat etmeleri gerekir, soyut şüphe bu açıdan yeterli değildir.^[46] Davaya bakacak Mahkeme Yargıçlarından birisi ile dava taraflarından birisinin eş, anne-babalık gibi yakın akrabalık bağının bulunması söz konusu Yargıç veya Hukuk Sözcüsünün tarafsızlığıyla ilgili açık bir risk olduğunu gösterir. Davayla

[40] ÖZKAN SUNGURTEKİN Meral, s. 58.

[41] WÄGENBAUR Bertrand, s. 40.

[42] Case T-47/92, Lenz v. Commission, ECR [1992], p. II-2523, para. 33.

[43] Joined Cases T-479/93 and T-559/93, Bernardi v Commission, ECR [1994], p. II-1115, para. 19.

[44] WÄGENBAUR Bertrand, s. 38.

[45] Code of Conduct of the Court of Justice, 2007/C 223/01, <http://curia.europa.eu> (E.T. 10.01.2014)

[46] Case T-89/01 Wieheme v Commission [2002], ECR SC-I-A-153; II-803, paragraph 58.

ilgili söz konusu Yargıç hakkında açık bir risk mevcutsa veya söz konusu Yargıç aşikâr bir şekilde tarafsızlığını yitirmişse o zaman tarafsızlığın yitirilmediğini ispat yükümlülüğü AB yargı organı üzerinde bulunmakta ve bunun ispatının da Mahkeme tarafından yapılması gerekmektedir.^[47]

Dava taraflarından birisiyle bir komşuluk ilişkisinin olması, aynı okul veya üniversite mezunu olunması,^[48] Rotary gibi aynı sosyal derneğin üyesi olunması, aynı siyasal partinin, sendikanın üyesi olunması veya aynı kilisenin üyesi olunması tek başına tarafsız olunmayacağını göstermez. Ancak Mahkeme Yargıçlarından birisinin siyasal parti üyeliği söz konusu Yargıcın açılan dava konusunun esasıyla ilgili fikrini ortaya koymakta ise o zaman söz konusu Yargıcın tarafsızlığı tartışma konusu olur. Mahkeme Yargıçlarından birisinin davanın tarafı olan bir şirkette çok düşük oranlı bir hissesinin varlığı da tek başına söz konusu Yargıcın tarafsız olamayacağını göstermez. Ancak bu düşük oranlı hisse eğer söz konusu Yargıç açısından anlamlı bir mali katkı sağlıyorsa o zaman bu husus tarafsızlık konusunda şüpheye yol açabilir.^[49]

Yargıçların dokunulmazlığı

Adalet Divanı Statüsünün 3. maddesine göre, Yargıçlara kendi resmi yetkileri kapsamında yazılı veya sözlü ifadelerinden dolayı yasal soruşturma yapılmasıyla ilgili dokunulmazlık (*bağışıklık*) tanınmıştır. Tanınan bağışıklık ilgili Yargıcın sadece mesleki (*yargıçlık*) faaliyetleriyle ilgili olup şahsi (*özel*) iş ve işlemleriyle ilgili değildir.^[50] Bu bağışıklık söz konusu Yargıcın katılmadığı Adalet Divanının Genel Kurulu tarafından kaldırılabilir. Genel Kurul halinde bakılması demek katılan Yargıçların oybirliği ile bu kararı almaları gerektiği anlamına gelmez. İlgili Yargıcın Genel Mahkeme veya İhtisas Mahkemesi üyesi olması halinde, bağlı olduğu Mahkemenin de görüşü alındıktan sonra Adalet Divanı Genel Kurulu tarafından bu konuda karar verilir. Dokunulmazlığın kaldırılması ve söz konusu Yargıç hakkında cezai bir soruşturma başlatılması halinde herhangi bir üye devletin en yüksek yargı organı üyelerinin yargılandığı Mahkeme tarafından yargılama gerçekleştirilir.^[51]

Yargıçların başka faaliyette bulunması

Adalet Divanı Statüsünün 4. maddesine göre, Yargıçlar siyasi veya idari (*genel idari bünyedeki*) herhangi bir makamı temsil edemezler. Bu düzenleme

[47] Case C-308/07 P, Koldo Gorostiaga Atxalandabaso [2009], ECR I-01059, paragraph 42.

[48] Case C-411/11 P, Altner v Commission [2011], ECR I-0000.

[49] WÄGENBAUR Bertrand, s. 41.

[50] KACZOROWSKA Alina, s. 172.

[51] WÄGENBAUR Bertrand, s. 13-14.

Yargıçların profesörlük veya öğretim üyeliği gibi akademik faaliyet içinde bulunmalarını engellemez. Ancak bir üye devlet açısından bu ünvanın kullanılması aktif görevde olunmasını gerektirmesi veya Yargıcın Divan üyeliğinden kaynaklı iş yükünün üstesinden gelinmesini engelleyecek şekilde zamanını almaması gerekir. Yargıçlar, AB Konseyi tarafından basit çoğunlukla alınacak bir kararla izin verilmediği sürece kazanç getirici olan veya olmayan mesleki herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Buradaki mesleki faaliyetten kasıt geçici olmayan (*devamlılığı olan*), asgari belli bir zaman gerektiren ve yoğunlaşmayı gerektiren meşguliyetlerdir. Yarı-zamanlı (*part-time*) çalışmaların bu açıdan Divan üyeliğine pek uygun düşmeyen bir meşguliyet olarak değerlendirilmesi gerekir.^[52]

II.2. Hukuk sözcülerinin sayısı ve belirlenmesi

ABİHA'nın 252. maddesine göre; "Hukuk sözcüsü, Avrupa Birliği Adalet Divanı Statüsü uyarınca katılımının gerekli olduğu davalarda, tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde hareket ederek, aleni oturumda gerekçeli görüşlerini sunmakla görevlidir". Buna göre Hukuk Sözcüsü, hukukun gereklerini söyleme ve adaletin yanında olma, davacı ile davalı arasında tarafsız kalmak durumundadır. Hukuk Sözcüsü davanın maddi vakıaları ile hukuki yanlarını gözden geçirmek ve Divanın nasıl karar vermesi gerektiğine ilişkin görüşlerini sunar. Hukuk Sözcüsünün görüşlerinin Divan açısından bağlayıcı olmamakla birlikte detaylı, orijinal ve davaya yeni yasal yaklaşımlar ortaya koyması itibariyle son derece önemlidir.^[53]

Avrupa Birliği taslak anayasa çalışmalarındaki Konvansiyon üyelerinin on altı Hukuk Sözcüsü alma veya Yargıç sayısının yarısı kadar Hukuk Sözcüsü alma önerilerinde yapılan değişikliklere rağmen bu sayı sekiz ile sınırlandırıldı. Konseyin Hukuk Sözcüsü sayısını artırma yetkisi hakkındaki hüküm, Adalet Divanının isteği ile korunmuştur. Fakat Lizbon Konferansı Nihai Akdinde geçen üye ülkeler bildirgesine göre Adalet Divanı talep ederse Konsey Hukuk Sözcüsü sayısını sekizden on bire yükseltebilir. Bu durumda pozisyonlardan bir tanesi kalıcı surette Polonya'ya tahsis edilirken diğer ikisi daha küçük üye ülkeler arasındaki rotasyon sistemine göre belirlenecektir. Böylece bu ülkelerden Hukuk Sözcüleri aday gösterilmesi için bekleme süresi 38 yıldan 24 yıla düşürülmüş oldu. Şunu not etmek gerekir ki bu bildirge ile Hukuk Sözcülerinin iş yükü arasında hiçbir ilişki yoktur. Bildirgenin yegane amacı, Polonya'nın AB içerisinde

[52] WÄGENBAUR Bertrand, s. 16-17.

[53] KACZOROWSKA Alina, European Union Law, Published by Routledge-Cavendish, Abingdon, Oxon 2009, s. 171.

büyük üye devlet statüsüne geçmek istemesine cevap vermek ve küçük üyeler için gönderecekleri Hukuk Sözcüsüyle ilgili bekleme süresini azaltmaktır.^[54]

ABİHA'nın 252. maddesine göre, hukuk sözcülerinin sayısı sekiz olup, bunların beşi daimi olarak beş tane ülkenin (*Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere ve İspanya*) belirlediği kişilerden oluşmaktadır. Diğer geriye kalan üç Hukuk Sözcüsü de rotasyon ile bütün üye ülkelerce belirlenmektedir. 28 üye devletin olduğu bir Birlik hukuk düzeni açısından 8 Hukuk Sözcüsü sayısı artık sorgulanmaya muhtaç bir haldedir. Adalet Divanının talep etmesi halinde, Konsey oybirliğiyle hareket ederek Hukuk Sözcülerinin sayısını artırabilir. Bununla birlikte, her bir dava için Hukuk Sözcülerinden yazılı görüş alma zorunluluğunun ortadan kalktığı düşünüldüğünde Hukuk Sözcülerinin rolünün nispeten azaldığı söylenebilir.

Hukuk sözcüsü, Avrupa Birliği Adalet Divanı Statüsü uyarınca katılımının gerekli olduğu davalarda, tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde hareket ederek, aleni oturumda gerekçeli görüşlerini sunmakla görevlidir. Hukuk sözcüleri, Mahkemenin bağımsız danışmanları olup, yargıçlarla eşit haklardan yararlanmakta, görüşleri ikna edici olup hukuki analizleri içermekte ve genellikle Mahkeme kararına göre daha teferruatlı ve daha uzun olmaktadır. Hukuk sözcüleri konum olarak İngiliz yargılama sistemindeki Başsavcılık makamından çok Fransız Danıştay'ındaki Başsavcılık makamına benzemektedir.^[55] Zira İngiliz sistemindeki Başsavcılık makamı ceza davalarındaki kamu yararının ve kamusal hakların tarafidir.

Hukuk sözcüleri kamu çıkarlarını temsil edip ne ulusal ne de Topluluk çıkarlarını ön planda tutarlar, bağımsızlık ve tarafsızlık açısından çok önemli işlev görmektedirler. Hukuk sözcülerinin görüşleriyle Mahkeme bağlı değildir. Hukuk sözcülerinin görüşleri ABAD'ın çoğu davada ilk ve nihai çözüm getiren Mahkeme olduğundan işlevsel olarak ilk derece mahkemelerinin pozisyonu işlevi görmekte, bir nevi temyiz öncesi safhada ilk derece mahkemesi işlevinde olmaktadır.

[54] BARENTS René, s. 712.

[55] ÖZKAN SUNGURTEKİN Meral, s. 56.

III. DİVANIN İDARESİ VE İŞLEYİŞİ

III.1 Adalet Divanı Başkanı ve Yardımcısı

Adalet Divanı Statüsünün 9(a) maddesine göre Yargıçlar, kendi aralarından üç yıllık bir süre için Adalet Divanı Başkanı ve Yardımcısını seçerler. Başkan yeniden seçilebilir. Genel Mahkeme Yargıçları da aynı şekilde kendi aralarından üç yıllık bir süre için Genel Mahkeme Başkanını seçerler. Genel Mahkeme Başkanı da yeniden seçilebilir.

Yargılama Usul Kurallarının 8(3) maddesinde, Adalet Divanı Başkanının gizli oyla ve salt çoğunlukla üç yıllık bir süre için seçileceği, herhangi bir yargıcın salt çoğunluk elde etmemesi halinde, bu çoğunluk elde edilene kadar oylamanın yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı madde düzenlenmesinde Adalet Divanı Başkan Yardımcısının da aynı usulde belirleneceği düzenlenmiştir. Adalet Divanı Başkanı ile Yardımcısının atanması işlemi Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde (ABRG) yayımlanacaktır. Mahkeme yargıçlarının üç yıllık yenileme işlemleri içerisinde ilk Adalet Divanı Başkan Yardımcısı olarak 9 Ekim 2012 tarihinde Yargıç Koen Lenaerts atanmıştır.^[56] Adalet Divanı Başkanlığı görevini de şu anda Adalet Divanı Yargıçlarından Vassilios Skouris yürütmektedir. Adalet Divanı Statüsünün 47. maddesi düzenlemesi uyarınca Genel Mahkeme için de ayrı bir Başkan Yardımcısı ataması yapılması öngörülmüştür. 26.10.2013 tarihli ABRG'de yayımlanan bilgiye göre Genel Mahkeme Yargıçlarının 16.09.2013 tarihinde aldıkları karar neticesinde Yargıç Marc Jaeger üç yıl süreliğine Genel Mahkeme Başkanı olarak atanmıştır. Ayrıca 26.10.2013 tarihli ABRG'de yayımlanan diğer bilgiye göre de Genel Mahkeme Yargıçlarının 17.09.2013 tarihinde aldıkları karar neticesinde Yargıç Heikki Kanninen üç yıl süreliğine Genel Mahkeme Başkan Yardımcısı olarak atanmıştır.^[57]

2012 yılında kabul edilen yeni Yargılama Usul Kurallarına göre Başkan Yardımcılığı Adalet Divanı Başkanına görevlerini yerine getirmesinde ona yardımcı olmak üzere oluşturulmuştur.^[58] Başkan Yardımcılığı, Divan Başkanının yokluğunda veya bazı durumlarda görev yapmasının mümkün olmadığı hallerde onun işlevini yerine getirmesi öngörülmüştür.^[59] Divan Başkanının ara

[56] MEİJ Arjen, "Amending the Statute of the EU Courts", Maastricht Journal of European and Comparative Law, 2013, Cilt: 20, Sayı:1, s.127-132, s.128.

[57] ABRG'nin 26.10.2013 tarih ve C 313/2 sayılı nüshası.

[58] Yargılama Usul Kurallarının 10. maddesi.

[59] Adalet Divanı Statüsünün 9a (2) maddesi.

önlemlerle (*ihtiyati tedbir kararlarıyla*) ilgili yargısal yetkisi Mahkemenin 23 Ekim 2012 tarihli müstakil kararıyla^[60] Başkan Yardımcısına devredilmiştir.^[61]

Adalet Divanı Başkanı ile Başkan Yardımcısının belirlenmesinden sonra, Divan, beş yargıçlı dairelerin başkanlarını üç yıllık süre için, üç yargıçlı dairelerin başkanlarını da bir yıllık bir süre için belirler.^[62] Yargılama Usul Kurallarının 13. maddesine göre, Divan başkanı ile başkan yardımcısının eksikliği halinde, başkanın ve yardımcısının görevlerini, beş yargıçlı dairelerin başkanlarından birisi yürütecektir. Bunun mümkün olmaması halinde başkanın veya yardımcısının görevleri, üç yargıçlı dairelerin başkanlarından birisi tarafından, bunun da mümkün olmaması halinde bu görev 7. maddede belirtildiği şekilde kıdeme göre Divan yargıçlarından birisi tarafından yerine getirilecektir.

Adalet Divanı Hukuk Sözcülerini dinledikten sonra, Birinci Hukuk Sözcüsünü de bir yıllık süre için tayin edecektir. Tayin ABRG'de yayımlanacaktır.^[63] Birinci Hukuk Sözcüsü, her bir dava için bir Hukuk Sözcüsü tayin edecektir.^[64]

Yargılama Usul Kurallarının 9. maddesinde, Adalet Divanı Başkanın adli işleri ve Divanın idari işlerini yöneteceği, Divanın 'Büyük Daire' şeklinde veya 'Genel Kurul' şeklinde Divanın bütün üyelerinin katıldığı duruşmalara ve müzakerelere başkanlık edeceği vurgulanmaktadır. Adalet Divanı Başkanı, Divanın faaliyetlerinin tam ve doğru bir şekilde yürütülmesini temin etmekle mükelleftir.

Yargılama Usul Kurallarının 11. maddesine göre, Adalet Divanı Statüsünün 16. maddesine uygun olarak, Divan, üç ve beş yargıçlı daireler oluşturacak ve hangi yargıçların bu dairelere bağlı olacağına karar verecektir. Dairelere bağlı yargıçların atanması ise ABRG'de yayımlanacaktır. Beş yargıçlı dairelerden hangilerinin acil ön karar yönteminden sorumlu olacakları da bir yıl süreliğine ayrıca belirlenir.

III.2 Raportör Yargıç (*Judge Rapporteurs*)

Adalet Divanına yapılan bir dava müracaatından sonra Divan Başkanı Divan Yargıçlarından birisini Raportör olarak atar. Aciliyet kesbeden bir ön karar müracaat başvurusunda Raportör Yargıç Adalet Divanı Yargılama Usul Kurallarının 11(2) maddesine göre belirlenen beş yargıçlı dairenin başkanının önerisi üzerine belirlenir. Davanın acil ön karar yöntemine göre çözümlenmesinin

[60] Decision of the Court of 23 October 2012 concerning the judicial functions of the Vice-President of the Court, [2012] OJ L 300/47.

[61] MEİJ Arjen, s. 128.

[62] Yargılama Usul Kuralları madde 12

[63] Yargılama Usul Kuralları madde 14.

[64] Yargılama Usul Kuralları madde 16.

gerekli olmadığının bu daire tarafından anlaşılması halinde Divan Başkanı başka bir daire Yargıcını Raportör Yargıç olarak yeniden atayabilir.^[65]

Raportör Yargıç Mahkemeye taraflarca sunulan yazılı dilekçeler ve vakalar ile diğer belgelerden hareketle davayla ilgili ön inceleme sunar. Ön inceleme raporunda tarafların dilekçelerinin özeti, uygulanacak kurallar ve davada yapılması gereken başka diğer işlemlerle ilgili önerilerini sunar. Taraflarca yazılı görüşlerin sunulmasından sonra Mahkeme Başkanı sözlü oturumla ilgili tarih belirler ve Raportör Yargıç sözlü oturumla alakalı dava taraflarının argümanları ile vakaların özetlendiği raporunu açıklar. Daire üyelerince müzakere edilen taslak karar da Raportör Yargıç tarafından hazırlanır.^[66]

III.3 Yardımcı Raportörler (*Assistant Raporteurs*)

Yardımcı Raportörler, Adalet Divanının önüne gelen bazı davalarda hazırlık soruşturmalarına katılarak Mahkemeye yardım etmek ve bir davada Raportör Yargıç olarak tayin edilen Yargıçla işbirliği içerisinde çalışmak üzere görevlendirilir. Açılan bir davada Raportör Yargıç ataması yapıldıktan sonra Hukuk Sözcüsü ataması yapılır. Gerek duyulması halinde Adalet Divanı Statüsünün 13. maddesine göre Raportör Yargıca yardımcı olmak üzere Adalet Divanı tarafından Yardımcı Raportör atanabilir. Yardımcı Raportör atanmasıyla ilgili bu hüküm Genel Mahkeme önündeki davalarda uygulanmaz.^[67] Aslında Genel Mahkemenin iş yükünün artık sayısal olarak giderek artmakta olduğu düşünüldüğünde bu iş yükünün azaltılması amacıyla Yardımcı Raportör görevlendirmesinin bu Mahkeme önünde açılan davalara da teşmil edilmesi uygun olacaktır.^[68]

Yardımcı Raportörler ayrıca ara önlemlerle ilgili müracaatların incelenmesiyle ilgili Divan Başkanına yardımcı olmak üzere de görevlendirilebilir. Yardımcı Raportörler görevlerini yerine getirirken, duruma göre, Divan Başkanına, yardımcı olarak atandıkları Raportör Yargıcın bağlı olduğu Daire Başkanına veya Raportör Yargıca karşı sorumludur. Yardımcı Raportörler de görevlerine başlamadan önce aynı diğer Divan Yargıçları gibi yemin ederler.

III.4 Adalet Divanı Başkatibi (*Registrar*)

Adalet Divanı kendisine verilen görevlerin yerine getirilmesi açısından bir Başkatip atar. Başkatip Adalet Divanı Başkanının yetkisi altında, mahkeme evraklarının kabulü, dağıtımı ve muhafaza edilmesi, mahkeme üyelerinin

[65] Yargılama Usul Kuralları madde 15.

[66] DINU Gheorghe, "The Procedure Before European Court of Justice", Contemporary Readings in Law and Social Justice, Cilt: 4, sayı:1, 2012, s. 205-212, s.210.

[67] Adalet Divanı Statüsünün 47. maddesi.

[68] WÄGENBAUR Betrand, s. 28.

kendilerine verilen işlevlerin yerine getirilmesini sağlamada, kararların kaydedilmesi, raporlanması, yayımlanması ve yargılama usul kurallarında belirtilen diğer işlemlerin gerçekleştirilmesi ile Adalet Divanı idari personelinin yönetimi, Divan bütçesinin hazırlanması ve uygulanmasından sorumludur.^[69]

Başkatibin ataması öncelikle ABRG'de ilan edilir. Gerekli koşulları taşıyanlar arasında Yargılama Usul Kurallarının 8(3) maddesinde belirtildiği üzere bütün yargıçların ve hukuk sözcülerinin katılacağı bir oylama ile bu kişi altı yıllık bir süre için belirlenir. Bu kişi aynı göreve tekrar seçilebilir.^[70] Divan aynı usul doğrultusunda Başkatibe yardımcı olmak üzere Yardımcı Başkatip ataması gerçekleştirebilir. Herkes Başkatibe danışabilir, Başkatiplikçe belirtilen tarife doğrultusunda ücreti karşılığında bazı evraklarla ilgili kopya isteyebilir. Dava evraklarını ise uygun ücreti mukabilinde taraflar onaylı suretlerini isteyebilir.^[71]

Divan Başkatibinin işlevleri bir Yargıç veya Hukuk Sözcüsünün aksine doğrudan bir yargısal faaliyet içerisinde bulunmaz. Ancak taraflarla ilgili yargısal faaliyet açısından idari anlamda bazı işlemler yerine getirmektedir. Yargıçlar arasındaki müzakerelere katılım tamamen Yargıçlara hasredilmişse de Başkatibin Adalet Divanının genel toplantılarına katılması sebebiyle gizli yapılan müzakerelere de belli bir yakınlıkta durmaktadır. Bu nedenle de Başkatip görevini tarafsız ve tam vicdani kanaatine göre yerine getireceği ile müzakerelerin gizliliğini koruyacağına dair yemin eder.^[72]

Başkatibin katılımı olmadan yapılan Mahkeme oturumlarında toplantı tutanaklarının tutulması amacıyla en kıdemsiz üye bu görevi yerine getirir ve tutanaklar hem bu Yargıç hem de Mahkeme Başkanı tarafından imzalanır.^[73]

Bir dava açılmasıyla ilgili müracaat yapıldığında ABRG'de müracaatla ilgili bazı bilgiler yayımlanır. Buna göre müracaat tarihi, dava taraflarının isimleri, müracaat sahibi tarafından yapılan talep formu, davanın hukuki dayanaklarının özeti, temel destekleyici argümanlar belirtilir. Ön karar talebinde ise, müracaat tarihi, ön karar talebinde bulunan mahkemenin kimliği ile esas davanın taraflarına ilişkin kimlik bilgileri ve Divana sorulan sorular ilan edilir.

III.5 Diğer Adalet Divanı Personeli

Adalet Divanına bağlı olarak çalışan diğer görevli kişiler her bir Yargıç ve Hukuk Sözcüsünün kendi kabinesi ile Adalet Divanı Başkanının yetkisi altında Başkatibe bağlı olarak çalışan idari personelden oluşmaktadır. Adalet Divanı

[69] Yargılama Usul Kurallarının 20. maddesi.

[70] Yargılama Usul Kurallarının 18. maddesi.

[71] Yargılama Usul Kurallarının 22. maddesi.

[72] WÄGENBAUR Bertrand, s. 27. Adalet Divanı Statüsünün 10. maddesi.

[73] Yargılama Usul Kurallarının 26. maddesi.

için çalışan bu personel ayrıca Genel Mahkeme ve Personel Mahkemesinin^[74] faaliyet ile işlemlerini de yerine getirir.^[75] Adalet Divanı ayrıca geçici veya sözleşmeye bağlı olarak bir kısım kişiler de istihdam etmektedir. Bu kişiler genellikle her üç mahkemede ihtiyaca göre çalıştırılmaktadır. Adalet Divanı Statüsünün 52. maddesine göre, Adalet Divanı Başkanı ve Genel Mahkemenin Başkanı ortak hareket ederek Divanın görevli ve yetkili kişilerden hangilerinin hangi Mahkemeye bağlı olarak çalışacaklarını belirtir. Mevcut durumda ‘basın ve bilgi bürosu’, ‘dokümantasyon ve araştırma bürosu’, ‘bilgi işlem bürosu’ ve ‘kütüphane’ çalışanları ile tercümanlar herhangi bir mahkemeye tahsis edilmiş kişiler olmayıp üç mahkemenin ortak yararlandığı ve kullandığı kişilerdir. Belli bazı personel de Genel Mahkeme Başkanının yetkisi altında Genel Mahkemenin Başkatibine bağlı olarak çalışırlar.^[76]

Adalet Divanı ve Genel Mahkemede çalışan her bir Yargıç ve Hukuk Sözcüsünün kabinesinde, görevlerini ifa ederken onlara yardımda bulunan ve “Référéndaires” olarak adlandırılan üç kişi ve onun sekreterlik ile kalem hizmetlerini yerine getiren iki personel olmak üzere toplam beş kişi vardır.^[77] Référéndaires ünvanıyla çalışan kişiler hukuken Yardımcı Raportör pozisyonunda olmayıp bağlı oldukları Yargıçın faaliyetlerine doğrudan ve aktif olarak dahil olan kişilerdir. Her Yargıç ve Hukuk Sözcüsüne yardımcı olmak üzere verilen bu üç kişilik grup genel bir uygulama olarak yardımcı oldukları Hukuk Sözcüsü ve Yargıç ile aynı vatandaşlığa tabi kişilerden oluşmaktadır. Bu kişiler yargılama öncesi davanın hukuki yönleriyle ilgili çalışmalar yapmakta ayrıca karar ve görüş taslaklarının hazırlanmasında yardımcı olmaktadır.^[78] Dolayısıyla bu kişilerin yaptıkları iş ile katkılarının yoğunluğu Yardımcı Raportörden oldukça farklıdır. Ortalama çalışma süreleri 5 yılı bulmakla birlikte çalışma süresi 33 yılı bulan Référéndaire da mevcuttur. Dolayısıyla bu kişilerin isteğe ve Mahkemenin çalışma tatmin düzeyine bağlı olarak uzun süreli de çalışmaları mümkündür. Bu açıdan, bu kişilerin uzun süreyi bulabilecek çalışma süreleri işlerine daha fazla yoğunlaşmalarını sağlamak ve Divan içtihatlarını takip etmek ve bağlı olmak açısından diğer yüksek mahkemelerde^[79] muadil pozisyonda çalışan kişilere kıyasla onları Divanın faaliyetlerinde daha etkili kılmaktadır.^[80]

[74] Adalet Divanı Statüsünün 1 No’lu Personel Mahkemesiyle ilgili 6(1) maddesi.

[75] WÄGENBAUR Bertrand, s. 27. Adalet Divanı Statüsünün 12. maddesi.

[76] WÄGENBAUR Bertrand, s. 147.

[77] LENAERTS Koen, ARTS Dirk, MASELIS Ignace, Procedural Law of the European Union, (2nd ed.) London: Sweet and Maxwell, 2006, s.15.

[78] KACZOROWSKA Alina, s. 173.

[79] Adalet Divanı içerisinde “Référéndaires” olarak çalışan kişiler, İngiliz Yüksek Mahkemesinde “Judicial Assistant” pozisyonu ile Amerikan Yüksek Mahkemesinde “Clerk” pozisyonunda çalışan kişilere benzer bir işlev ifa etmektedir.

[80] WÄGENBAUR Bertrand, s. 27.

Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki Personel Mahkemesinin bir Başkatiibi bulunmasına rağmen Mahkemeye ait ayrı bir personel bulunmamaktadır. Gerçekte Personel Mahkemesi personel ihtiyacını Adalet Divanı ve Genel Mahkemeden ödünç personel alma şeklinde karşılamaktadır.^[81]

III.6 Yargıç ve Hukuk Sözcülerinin ikameti

Adalet Divanı Statüsününün 14. maddesine göre, Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Personel Mahkemesinin Yargıçları ve Hukuk Sözcüleri ile Başkatipleri Adalet Divanının bulunduğu yerde ikamet ederler. Bu kişilerin görevlerinden kaynaklı yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri açısından böyle bir zorunluluk öngörülmüştür. Mahkemenin bulunduğu yer olan Lüksemburg'tan farklı bir ülkede yerleşilmesinin zaman alıcı olacağı ve bu kişilerin verimliliğini olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Bu gerekliliğin hüküm metnine bağlı olarak katı yorumlanması da (*Mahkemenin bulunduğu şehir ve semtte oturma zorunluluğu*) doğru değildir. Ayrıca bu düzenleme bu kişilerin Lüksemburg dışında ikinci bir ikametgahlarının olmayacağı anlamına da gelmez.

III.7 Adli takvim

Adli yıl her sene 7 Ekim'de başlar ve 6 Ekim'de sona erer. ABAD aslında sürekli toplantı halindedir. Divan her yıl adli tatil tarihleri ile resmi tatilleri liste halinde ABRG'de yayımlar. Adli tatil döneminde dava açılması, temyiz yapılması, başvuru ve diğer işlemlerle (*cevap, replik, düplik vs*) ilgili süreler işlemeye devam eder. Dolayısıyla adli tatil süresince de Adalet Divanının yasal faaliyetleri kesinti olmadan aralıksız devam eder. Bununla birlikte, adli tatil döneminde sözlü duruşmalar istisnai haller dışında genelde yapılmamaktadır.^[82] Hükümler, ara kararlar ve diğer kararlar adli tatil döneminde istisnai olarak verilmektedir.^[83]

Yargıçların tatil dönemi ise Divan tarafından belirlenir. Acil durumlarda Divan Başkanı adli tatil dönemlerinde Yargıç ve Hukuk Sözcülerini toplanmak üzere çağırabilir. Divan koşulların uygun olması halinde herhangi bir yargıç veya hukuk sözcüsüne mahkemeye katılımdan muafiyet tanıyabilir.^[84]

[81] WÄGENBAUR Betrand, s. 191.

[82] KACZOROWSKA Alina, s. 172. Bu istisnai durumlar ara önlem (*ihtiyati tedbir*) talepleridir.

[83] WÄGENBAUR Betrand, s. 31.

[84] Yargılama Usul Kurallarının 24. maddesi.

IV. MAHKEMELERİN DAİRELER HALİNDE ÇALIŞMASI

ABİHA'nın 251. maddesine göre Adalet Divanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve diğer uluslararası mahkemelerde olduğu gibi Statüsünde yer alan kurallar uyarınca, Üç ve Beş yargıçlı Daireler, Büyük Daire veya gene Statüsünde belirtilen durumlarda Genel Kurul halinde toplanabilir. Adalet Divanı Statüsünün 16. maddesine göre, Divan aşağıdaki şekillerde oturum yapmaktadır.

- Tüm yargıçlardan oluşan Genel Kurul (*Full Court*)
- Büyük Daire (*Grand Chamber*)
- Üç ve Beş Yargıçlı Daireler (*Chambers with three and five Judges*)

Tek Yargıçlı Mahkeme kavramı Genel Mahkeme ve Personel Mahkemesi açısından mümkün olmakla birlikte Adalet Divanı açısından söz konusu değildir. Genel Mahkeme kendi Yargılama Usul Kurallarınının 11. maddesine göre, duruma göre genel kurul, büyük daire, beş yargıçlı daire, üç yargıçlı daire veya tek yargıçlı olarak faaliyet gösterebilir. Personel Mahkemesi genellikle üç yargıçlı daireler şeklinde faaliyetlerini gerçekleştirir. Ancak kendi Yargılama Usul Kurallarında belirtilen belli bazı durumlarda genel kurul, beş yargıçlı daire, üç yargıçlı daire veya tek yargıçlı olarak faaliyet gösterebilir.^[85] Beş yargıçlı dairelerin başkanları üç yıllık bir süre için seçilirken üç yargıçlı dairelerin başkanları bir yıllığına seçilir.

Yargıçlar her yılın Eylül ayında bir Daireye bağlanır. Adalet Divanı içerisinde daireler konulara göre oluşturulmuş değildir. Adalet Divanı içinde üç ve beş yargıçlı dairelerin toplamı sekiz olup her bir Yargıç bir veya birkaç daire içerisinde görevlendirilebilir.

Adalet Divanı Statüsünün 16(3) maddesine göre, bir üye devletin veya Birlik Kurumlarından birisinin davanın taraflarından birisi olması ve talep etmeleri halinde Divan Büyük Daire olarak davayı görür. Divan ABİHA'nın 228(2), 245(2), 247 veya 286(6) maddelerine göre açılan davalara Genel Kurul halinde bakar. Divan, davanın özellik arzemesi halinde Hukuk Sözcüsünün de görüşünü aldıktan sonra davaya Genel Kurulun bakmasına karar verebilir.^[86]

Yukarıda belirtilen durumlar dışında Divana açılan davalara üç veya beş yargıçlı daireler şeklinde bakılır. Ancak davanın zorluğu ve önemi veya özel şartları nedeniyle davaya Divan Büyük Daire olarak bakılmasına karar verebilir. Davanın taraflarından birisinin veya davaya katılanın bir üye devlet veya Birlik Kurumlarından birisi olması halinde ve talep etmeleri halinde Divan Büyük

[85] Adalet Divanı Statüsünün 1 No'lu Ekinin 4(2). maddesi.

[86] Adalet Divanı Statüsünün 16. maddesi.

Daire olarak davayı görür.^[87] Kendisine dava tevdi edilen bu dairelerden herhangi birisi davanın herhangi bir aşamasında daha fazla sayıda Yargıç içeren bir daire tarafından davanın görülmesi için davayı Divana gönderebilir.

Büyük Dairenin oluşumu Yargılama Usul Kurallarının 27. maddesinde düzenlenmektedir. Büyük Daire 15 yargıçtan oluşur. Büyük Daireye Divan Başkanı başkanlık eder. Büyük Daire (*Grand Chamber*), Divan Başkanı, Başkan Yardımcısı, beş yargıçlı daire başkanlarından üçünün, raportör yargıç ve 15 yargıç sayısına ulaşmak için diğer yargıçlar arasından oluşur. Beş yargıçlı daire başkanları arasından seçilecek kişiler ve 15 yargıç sayısına ulaşmak için belirlenecek yargıçlar 7. maddede belirtilen kıdem esasına göre seçilir. Her Büyük Daire oluşumunu kontrol ve sıra oluşturmak amacıyla bu işlem için beş yargıçlı daire başkanları için ve diğer yargıçlar için kıdem sırasına göre aşağıda belirtilen şekilde iki ayrı liste tutulur. Bu listeler ABRG'de yayımlanır. Büyük Daire için seçilecek beş yargıçlı daire başkanları listeden hareketle kıdem esasına göre sırayla Divanın her Büyük Daire oluşumunun gerektiği durumlar için listenin kalan sırası takip edilerek Büyük Daire üyeleri belirlenir. Diğer yargıçlar açısından ise kıdem esasına göre yapılan sıralamada birinci sırada olan yargıç Büyük Daire oluşumunda birinci, ikinci sırada yer alan yargıç Büyük Daire oluşumu yönünden sonuncu, sıralamada üçüncü sırada yer alan yargıç ikinci Büyük Daire oluşumunda ikinci sırada, sıralamada dördüncü sırada yer alan yargıç üçüncü Büyük Daire oluşumu açısından sondan bir önceki sırada yer alacak şekilde bu silsile doğrultusunda bir liste belirlemesi öngörülmüştür.

28. maddeye uygun olarak üç ve beş yargıçlı Daireler aşağıdaki şekilde oluşturulacaktır. Her dava için, üç ve beş yargıçlı daireler; Daire Başkanı, Raportör Yargıç ve sırasıyla üç veya beş yargıca tamamlamak için gereken yargıç sayısından oluşturulmaktadır. Beş yargıçlı dairelerde Başkan seçimi yapıldıktan sonra diğer yargıç üyeler, yukarıda Büyük Dairenin oluşumuyla ilgili Yargılama Usul Kurallarının 27(4) maddesinde belirtilen şekilde oluşturulan başkan dışındaki tüm yargıçların yer aldığı bir liste ile aynı yöntemle belirlenir.^[88] Üç yargıçlı dairelerde ise başkan dışında kalan diğer üyeler, başkan dışındaki tüm yargıçların yer aldığı bir liste bazında Yargılama Usul Kurallarının 7. maddesinde belirtilen kıdem esasına göre sırayla belirlenir. Üç ve beş yargıçlı dairelerde Başkan dışında kalan diğer üyeleri belirlemeye yönelik bu listeler ABRG'de yayımlanır.

Adalet Divanı kararlarının geçerli olması için müzakere için belli sayıda Yargıcın toplantıda hazır bulunması şart koşulmuştur.^[89] Bu sayının da çift

[87] Yargılama Usul Kurallarının madde 60. maddesi.

[88] Yargılama Usul Kurallarının 28(2) maddesi.

[89] Bu düzenleme Adalet Divanı Statüsünün 47. maddesi uyarınca Büyük Daireyle ilgili toplantı yeter sayısı Genel Mahkeme için de geçerlidir.

olmaması gerekmektedir.^[90] Adalet Divanı Statüsünün 17. maddesine göre, üç veya beş Yargıçlı Daire kararlarının geçerli olması için en az üç Yargıcın toplantıda bulunması gerekmektedir. Büyük Daire için toplantıda en az 11, Genel Kurul için de en az 17 Yargıcın hazır bulunması gerekmektedir. Bir Yargıcın toplantıya katılımını engelleyen bir durum mevcutsa Yargılama Usul Kurallarına uygun olarak başka bir Dairedeki Yargıçlardan birisi çağırılır. Daire (*Mahkeme*) Başkanı dahil Daire üyelerinin tümünün oyu eşittir.

2012 yılı itibariyle Adalet Divanı tarafından verilen kararlar ile ara kararların % 54,11'i beş Yargıçlı Daire, % 34,42'si üç Yargıçlı Daire, % 8,99'u Büyük Daire, % 0,19'u Genel Kurul, % 2,29'u Divan Başkanı tarafından ele alınmıştır.^[91] 2012 yılı itibariyle Genel Mahkeme tarafından verilen kararlar ile ara kararların % 1,31'i beş Yargıçlı Daire, % 86,05'i üç Yargıçlı Daire, % 7,27'si Divan Başkanı, % 5,38'i temyiz incelemesi olarak karara bağlanmıştır.^[92] 2012 yılı itibariyle Personel Mahkemesi tarafından verilen kararlar ile ara kararların % 93,39'u üç Yargıçlı Daire, % 4,96'sı Divan Başkanı, % 1,65'i tek Yargıç tarafından ele alınmıştır.^[93]

[90] LENAERTS Koen, ARTS Dirk, MASELIS Ignace, s. 5. Geçmişte Adalet Divanının ilk başlangıç yıllarında kural olarak bütün üyelerin katılımı esas olduğundan üye sayısına göre toplantı yeter sayısı geçmişte AB üyesi devletlerin sayısına göre hep sonu tekli rakamlarda tutulmuştur. Örneğin, 1973'te yeni üye devletlerin katılımı neticesinde Adalet Divanındaki Yargıç sayısı 9'dan 11'e yükseltilmiş ancak Norveç'in üyeliğe katılmadan vazgeçmesi üzerine Yargıç sayısı 9'a geri çekilmiştir.

[91] Avrupa Birliği Adalet Divanının 2012 yılı faaliyet raporu s.96, bkz. <http://curia.europa.eu> (E.T. 10.01.2014)

[92] Avrupa Birliği Adalet Divanının 2012 yılı faaliyet raporu s.188, bkz. <http://curia.europa.eu> (E.T. 10.01.2014)

[93] Avrupa Birliği Adalet Divanının 2012 yılı faaliyet raporu s.232, bkz. <http://curia.europa.eu> (E.T. 10.01.2014)

SONUÇ

Adalet Divanı ve Genel Mahkemeye atanacak Yargıç adaylarıyla ilgili bir komite kurulması bağımsızlık ve kişilerin bu göreve yetkinliğinin irdelenmesi açısından önemli bir gelişme olmuştur. Bu prosedür Yargıçların atanması işlemlerinin gecikmesine yol açabilecekse de pozitif bir gelişme olarak görülmelidir. Divan üyelerinin üç yılda bir kısmi yenilemeye tabi tutulması nedeniyle yeni atanan üyelerin dosyalara hazırlanmasının belli bir zaman alması nedeniyle bu husus da gecikmelere yol açmaktadır. Yeni Yargıç atanmasının eski Yargıçların çalışma ekibinde yer alan kişilerin işlerine devam etmeleriyle ilgili bazı tereddütlere yol açabileceğinden bu durum onların işe yoğunlaşmalarını da etkilemektedir.

Lizbon Antlaşması sonrası üç sütunlu yapının değiştirilmesi ve AB'ye tek sütunlu bir yapı kazandırılmasının ABAD'ın organizasyonu ve örgütlenmesinde önemli sonuçları olmuştur. AB'nin yeni anayasal yapısı nedeniyle AB yargı sisteminin yetkisi bir bütün olarak AB'nin tüm kurum, organ ve kuruluşlarına genişletilmiştir. Lizbon öncesi İlk Derece Mahkemesi olarak adlandırılmış olan Genel Mahkeme Lizbon sonrası artık istisnaî yetkisi olan bir yargı organı olmaktan çıkarak esas yetkili organ haline gelmiştir. Genel Mahkemenin işlevsel olarak davaların hukuki sorunlarının yanı sıra maddi olay incelemesine de girmesi nedeniyle ağır bir iş yükü altında olduğu söylenebilir. Genel Mahkemedeki Yargıç sayısını artırmak ihtimaller arasında olsa bile bunun yerine daha az maliyet doğuracak olan Personel Mahkemesi gibi belli bazı konular açısından uzmanlaşmış mahkemeler kurulması da mümkündür.

Genel Mahkemenin iş yükü artışının devam etmesi uzmanlaşmış yeni mahkemeler kurulması ihtiyacını artıracaktır. Gelecekte marka, patent ve başkaca konular açısından uzmanlaşmış yeni mahkemeler kurulması gündeme yoğun bir şekilde girecektir. Genel Mahkemenin belli davaların görüldüğü ilk derece mahkemesi olması ile Adalet Divanının da AB'nin anayasal konularıyla ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ve en üst yetkili yargı organı konumuna getirilmesi yönünde bir yaklaşıma doğru gidilmektedir. Aslında üç katmanlı bir yargı sistemi inşası Nice Antlaşmasıyla öngörülen bir yargı sistemi düzenlemesiydi. Nitekim son yıllarda meydana gelen gelişmeler artık böyle bir gidişatı zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- BARENTS René, "The Court of Justice After the Treaty of Lisbon", *Common Market Law Review*, 2010, Cilt: 47, Sayı: 13, s. 709-728.
- DINU Gheorghe, "The Procedure Before European Court of Justice", *Contemporary Readings in Law and Social Justice*, Cilt: 4, sayı:1, 2012, s. 205-212.
- KACZOROWSKA Alina, *European Union Law*, Published by Routledge-Cavendish, Abingdon, Oxon 2009.
- LENAERTS Koen, ARTS Dirk, MASELIS Ignace, *Procedural Law of the European Union, (2nd ed.)* London: Sweet and Maxwell, 2006.
- MEIJ Arjen, "Amending the Statute of the EU Courts", *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2013, Cilt: 20, Sayı:1, s.127-132.
- PIRIS Jean-Claude, *The Lisbon Treaty A Legal and Political Analysis*, 1. Baskı, Cambridge University Press, 2010.
- ÖZKAN SUNGURTEKİN Meral, *Avrupa Birliği/Avrupa Topluluğu Usul Hukukuna Giriş, Yetkin Yayınları*, Ankara, 2009.
- PEERS Steve & COSTA Marios, "Judicial Review of EU Acts after the Treaty of Lisbon; Order of 6 September 2011, Case T-18/10, *Inuit Tapiriit Kanatami and Others v. Commission* & Judgment of 25 October 2011, Case T-262/10 *Microban v. Commission*", *European Constitutional Law Review*, 2012, Cilt: 8, Sayı:1, s. 82-104.
- PETRAŠEVIĆ Tunjica, DADIĆ Marina, "Infrengement Procedures Before the Court of Justice of the EU", 2013, *Pravni Vjesnik*, Cilt: 29, Sayı: 1, s. 77-98.
- WÄGENBAUR Betrand, *Court of Justice of the EU, Commentary on Statute and Rules of Procedure*, published by Verlag C. H. Beck, Co-published by Hart publishing and Nomos, München, Oxford, Baden, 2013.

